

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 29·35·69, 628·37·04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 21·07·57, 628·90·17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29·40·89

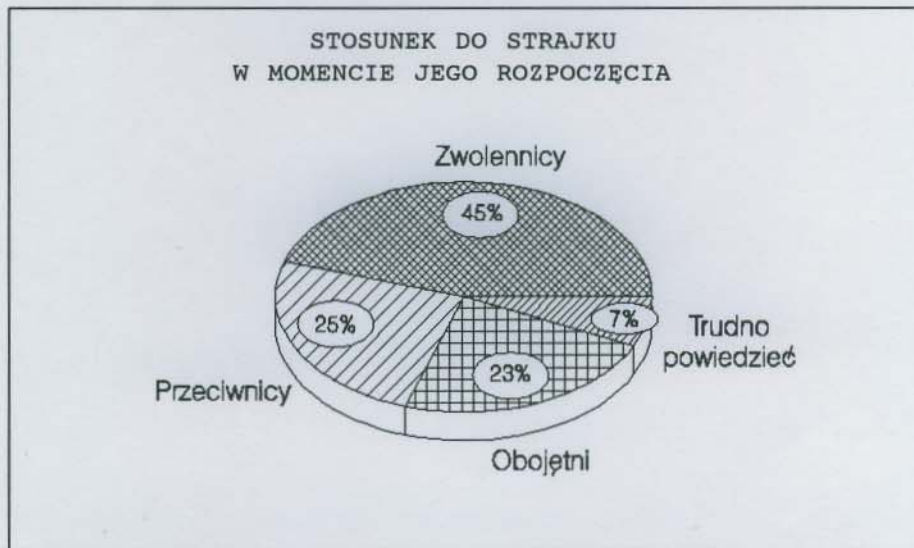
BS/390/91/92

MIESZKAŃCY TYCH O STRAJKU W FSM

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1992 r.

◆ Zwolennicy strajku w tyskiej FSM przeważali początkowo nad przeciwnikami. Z czasem ich liczba się zmniejszyła. Spowodowane to było przekonaniem, że żądania strajkujących są wygórowane, a strajk trwa zbyt długo i nabiera politycznego charakteru.

◆ Znacznie wyższe niż Polaków zarobki zatrudnionych w FSM pracowników włoskich były jedną z głównych przyczyn konfliktu. Drugą - równie często wymienianą - był niski poziom zarobków, nie wystarczający na utrzymanie rodziny.

◆ Przeważa, choć nieznacznie, opinia, że spełnienie postulatów strajkujących nie stanowiłoby zagrożenia dla fabryki i gospodarki kraju.

◆ Porozumienie zawarte na zakończenie strajku zostało przyjęte przede wszystkim z obojętnością, a zadowolenie wyraźnie przeważa nad niezadowoleniem. Z treści porozumienia najczęściej są niezadowoleni zwolennicy strajku.

◆ Wybuch nowego strajku - zdaniem najliczniejszej grupy ankietowanych - jest prawdopodobny, choć niewiele osób popiera strajk powszechny.

Strajk w tyskiej Fabryce Samochodów Małolitrażowych był jednym z najdłuższych w historii powojennej Polski. Jakie było tło konfliktu? Czy zakończenie strajku i zawarte przy tej okazji porozumienie było sukcesem czy też porażką którejś ze stron? Kogo w ogóle postrzegano jako strony w konflikcie? Czy możliwy jest ponowny wybuch strajku? Na te i inne pytania staraliśmy się znaleźć odpowiedź u źródła, a więc w mieście, w którym strajk się toczył - w Tychach¹.

Jak się żyje w Tychach?

Mieszkańcy Tych nieco mniej pesymistycznie niż ogół społeczeństwa² oceniają zmiany sytuacji w kraju. O tym, że sytuacja zmierza w dobrym kierunku, jest przekonanych 24% respondentów z Tych i 19% ogółu Polaków. Jeśli jednak porównać wypowiedzi tychowian i mieszkańców innych miast o podobnej wielkości, to nie widać pomiędzy nimi istotnej różnicy (tab. 1).

---

¹ Badanie "Co o tym myślisz? - Tychy" przeprowadzono w dniach 25-27 września 1992 r. na 400-osobowej próbie kwotowej dorosłych mieszkańców Tych.

² Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (27) zrealizowano w dniach 2-7 września 1992 r. na 1153-osobowej reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie losowej.

Tabela 1

w procentach

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju idzie w dobrym czy też w złym kierunku?	Rozkład odpowiedzi w grupach respondentów		
	mieszkańcy Tych	całe społeczeństwo	mieszkańcy miast od 100 do 500 tys.
W dobrym	24	19	24
W złym	55	61	51
Trudno powiedzieć	21	20	25

Mieszkańcy Tych znacznie rzadziej niż ogół Polaków twierdzą, że w ciągu ostatnich trzech lat w ich miejscowości nastąpiły zmiany na gorsze (19% wobec 30%). Przeciwnego zdania - nastąpiły zmiany na lepsze - jest 40% tychowian (34% mieszkańców Polski).

Niewielkie są natomiast różnice w ocenie zmian w zakładach pracy: 24% aktywnych zawodowo mieszkańców Tych i 27% całego społeczeństwa uważa, że sytuacja w ich zakładach pracy poprawiła się w ciągu ostatnich trzech lat. Odmienną opinię ma 37% respondentów z Tych i 39% - z całego kraju.

Poczucie zagrożenia bezrobociem w Tychach jest mniejsze niż w skali kraju. Z możliwością utraty pracy liczy się 38% pracujących tychowian i 44% ogółu społeczeństwa. Jeśli przyrównać te dane do wypowiedzi respondentów z miast o podobnej do Tych wielkości, to okaże się, że różnice te są znacznie większe - 54% mieszkańców miast od 100 do 500 tys. obawia się utraty pracy.

Tak więc ten długotrwały strajk toczył się w mieście, w którym nastroje nie są gorsze niż w całej Polsce. Niższe są natomiast dochody mieszkańców i to nie tylko w porównaniu z zarobkami w całym

kraju, ale i w miastach o zbliżonej wielkości. Dochody poniżej 600 tys. zł na osobę uzyskuje 13% mieszkańców kraju, 7% - mieszkańców miast od 100 do 500 tys. i 15% tychowian, a powyżej miliona złotych na członka rodziny ma: 49% Polaków, 54% mieszkańców miast od 100 do 500 tys. i 43% mieszkańców Tych.

Przyczyny strajku

Nieco niższe niż w skali kraju zarobki uzyskiwane w Tychach mogły stanowić jedną z przyczyn strajku. Wskazywałyby na to odpowiedzi respondentów na otwarte pytanie: *O co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim chodziło strajkującym robotnikom?* Zdecydowana większość ankietowanych (76%) wymieniała problemy płacowe. Niewiele jednak osób (8% badanych) wypowiedało się, że zarobki powinny umożliwić wyżywienie rodziny.

Z podobną częstością (9%) zwracano uwagę na chęć dorównania zarobkom robotników włoskich. Wypowiedzi te należały zresztą do najszerszej umotywowanych i najsilniej naładowanych emocjami. Respondenci podkreślali, że Włosi w FSM zarabiają dziesięciokrotnie więcej niż Polacy wykonujący tę samą pracę. Pojawiały się też sformułowania w rodzaju: *Włosi panoszą się w FSM.*

Inna grupa odpowiedzi odnosiła się do sprzedaży fabryki FIAT-owi: 6% ankietowanych twierdziło, że robotnikom chodziło o to, *iż przy kontrakcie z Włochami nie wzięto pod uwagę opinii załogi.* Łącznie kilkanaście procent respondentów nawiązywało do kwestii związanych z przekazaniem fabryki FIAT-owi.

Tak więc wprowadzie aspekt placowy jest silnie podkreślany przez respondentów i z całą pewnością był on głównym powodem strajku, to jednak obecność w FSM pracowników włoskich odegrała również istotną rolę.

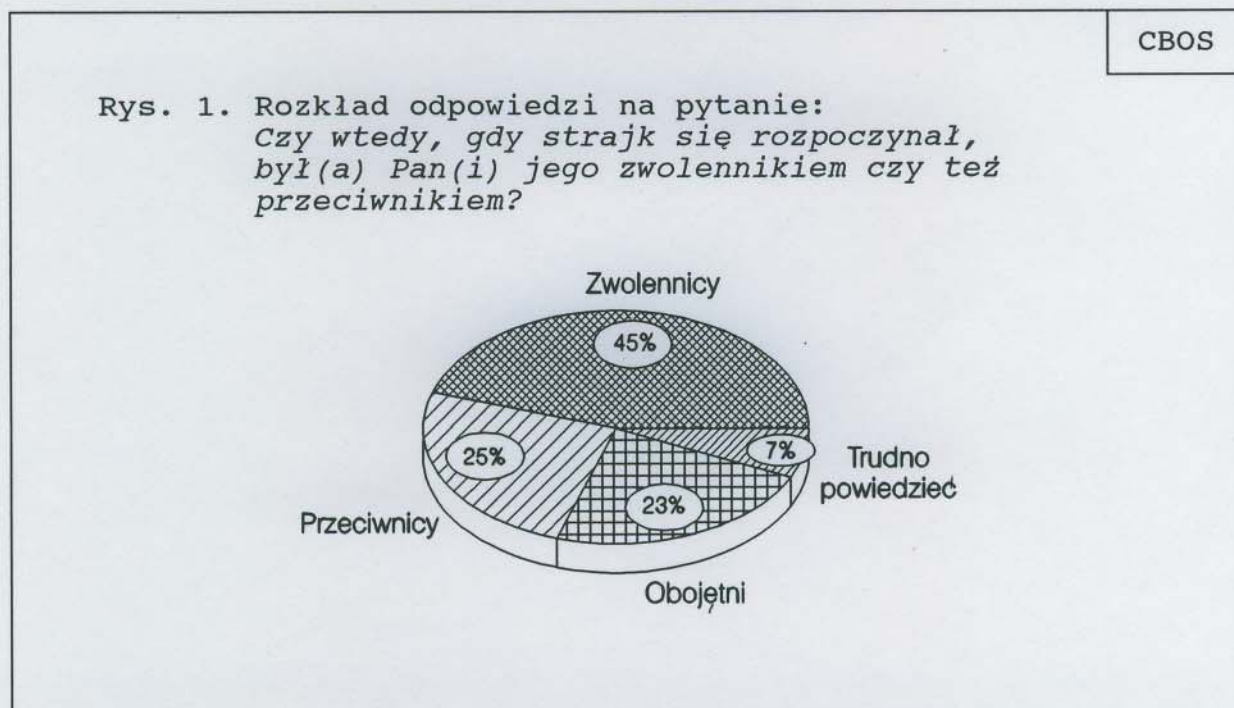
Respondenci zapytani wprost, co - ich zdaniem - było główną przyczyną strajku z zaproponowanych czterech odpowiedzi najczęściej wybierali dwie: *zbyt niski poziom zarobków uniemożliwiający utrzymanie rodziny* oraz *niezadowolenie z różnic w dochodach pomiędzy włoskimi a polskimi pracownikami FSM*.

	CBOS
<i>Czy, Pana(i) zdaniem, przyczyną strajku w FSM był przede wszystkim:</i>	
- <i>zbyt niski poziom zarobków uniemożliwiający utrzymanie rodziny</i>	38%
- <i>niezadowolenie z różnic w dochodach pomiędzy włoskimi a polskimi pracownikami FSM</i>	38%
- <i>niezadowolenie z polityki gospodarczej rządu</i>	4%
- <i>niewwzględnienie głosu załogi przy decydowaniu o losach zakładu</i>	7%
- <i>coś innego</i>	2%
<i>Trudno powiedzieć</i>	11%

Strajk w Tychach był zapewne również "efektem demonstracji" - robotnicy zobaczyli, że za taką samą pracę można otrzymać różne wynagrodzenie. Przy niskich pensjach, z trudem wystarczających na utrzymanie rodziny, efekt ten musiał silnie podziałać, prowadząc nie tylko do wybuchu strajku, ale też wywołując determinację pracowników przerywających pracę - zdecydowanych na długotrwałą walkę, a nawet strajk głodowy.

Stosunek mieszkańców Tych do strajku i postulatów robotników

W chwili gdy strajk się rozpoczynał, w mieście przeważało przychylne nastawienie do niego - 45% ankietowanych stwierdziło, że było wówczas zwolennikami strajku, a 25% - że przeciwnikami.

Akceptacja strajku wynikała przede wszystkim z przekonania, że pracownicy FSM za mało zarabiają i należy im się podwyżka - tak uważało 22% respondentów. Co dziesiąty ankietowany wyrażał generalną akceptację tego strajku nie motywując jej szczegółowo, a 4% badanych uzasadniało swe poparcie dla protestu niechęcią do Włochów w FSM, zbyt dużymi różnicami w dochodach oraz korzyściami dla FIAT-a płynącymi ze sprzedaży fabryki.

Przeciwnicy strajku przeważnie nie akceptowali go z powodu ogólnej niechęci do tej formy protestu (13% ankietowanych). Uważali oni, że strajki do niczego dobrego nie prowadzą, nie są odpowiednią formą protestu. O połowę mniej respondentów twierdziło, że *żądania pracowników były nazbyt wygórowane, a ich postulaty - nierealne, niepoważne lub po prostu niesłuszne.*

W trakcie trwania strajku 18% respondentów zmieniło swoją opinię o nim na mniej korzystną, a 6% - na bardziej korzystną.

	CBOS
<i>Czy w czasie trwania strajku zmienił(a) Pan(i) swój stosunek do niego?</i>	
<i>Tak - zaczął(ęła)m go bardziej przychylnie oceniać</i>	6%
<i>Tak - zaczął(ęła)m go bardziej negatywnie oceniać</i>	18%
<i>Nie</i>	71%
<i>Trudno powiedzieć</i>	5%

Wzrost krytycyzmu do strajku wiązał się z przekonaniem, że *żądania pracowników były wygórowane (23%), strajk nabrał politycznego charakteru, a robotnicy byli podburzani (18%), oraz z poczuciem, że strajk trwa zbyt długo (18%).*

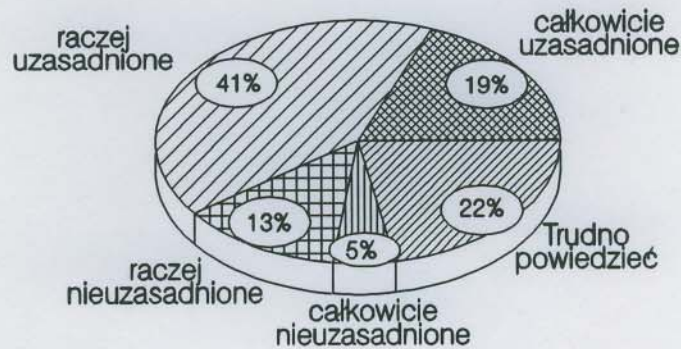
Bilans zmian nastawienia do strajku upoważnia do stwierdzenia, że pod koniec jego trwania opinie o nim były podzielone - równie wielu było zwolenników co przeciwników strajku - po około 1/3 badanych.

Większość ankietowanych (59%) uważała, że racje strajkujących pracowników były uzasadnione. Przeciwnego zdania było 18% badanych, a 22% nie zajęło stanowiska w tej sprawie (rys. 2).

CBOS

Rys. 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie:
Czy uważa Pan(i), że racje strajkujących robotników były:

Jednak także argumenty pracowników, którzy domagali się zakończenia protestu, były - zdaniem wielu respondentów - uzasadnione. W efekcie nieznacznie częściej przypisywano tym pracownikom więcej racji niż strajkującym.

CBOS

Część pracowników FSM nie przystąpiła do strajku i domagała się umożliwienia im podjęcia pracy. Kto, Pana(i) zdaniem, miał więcej racji:

- pracownicy, którzy strajkowali	30%
- pracownicy, którzy domagali się zakończenia strajku	35%
Trudno powiedzieć	35%

Argumenty rządu i dyrekcji, że spełnienie finansowych postulatów strajkujących stanowiłoby zagrożenie dla zakładu, trafiły do 1/3 mieszkańców Tych, ale więcej osób - 42% nie zgodziło się z tą opinią (tab. 2).

Tabela 2

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, spełnienie finansowych postulatów strajkujących stanowi- łoby zagrożenie dla:	Kategorie odpowiedzi		
	tak	nie	trudno powiedzieć
FSM	34	42	25
gospodarki kraju	34	43	24

W drodze do porozumienia

W wypowiedziach ankietowanych przeważa opinia, że spełnienie postulatów pracowników zależało przede wszystkim od dyrekcji FSM (30%) i od rządu (25%). Przedstawiciele włoskiego koncernu FIAT są znacznie rzadziej postrzegani jako strona konfliktu mogąca zdecydować o jego zakończeniu.

		CBOS
<i>Od kogo, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim (tak naprawdę) zależało spełnienie postulatów strajkujących?</i>		
<i>Od rządu</i>		25%
<i>Od dyrekcji FSM</i>		30%
<i>Od przedstawicieli włoskiego koncernu FIAT</i>		10%
<i>Od kogoś innego</i>		1%
<i>Postulaty strajkujących były niemożliwe do spełnienia</i>		16%
<i>Trudno powiedzieć</i>		18%

Przedłużanie się strajku było, zdaniem największej grupy ankietowanych (35%), wynikiem uporu wszystkich stron konfliktu. O połowę mniej respondentów uważa, że zadecydowała o tym przede wszystkim niechęć do ustępstw ze strony dyrekcji (17%) i rządu (16%).

		CBOS
<i>Strajk w FSM trwał długo. Dlaczego, Pana(i) zdaniem, tak się stało. Czy:</i>		
<i>- robotnicy nie chcieli pójść na ugodę</i>		7%
<i>- dyrekcja nie chciała pójść na ugodę</i>		17%
<i>- rząd nie chciał pójść na ugodę</i>		16%
<i>- przedstawiciele FIATA-a uniemożliwiali zawarcie porozumienia</i>		6%
<i>- żadna ze stron nie była skłonna do ustępstw</i>		35%
<i>- z innych powodów</i>		5%
<i>Trudno powiedzieć</i>		14%

Zdaniem 48% ankietowanych najbardziej skłonni do ustępstw byli strajkujący pracownicy. Znacznie rzadziej wymieniano w tym kontekście dyrekcję (26%) i NSZZ "Solidarność '80" (20%). Strony najbardziej nieustępliwe to rząd oraz dyrekcja (tab. 3).

Tabela 3

w procentach

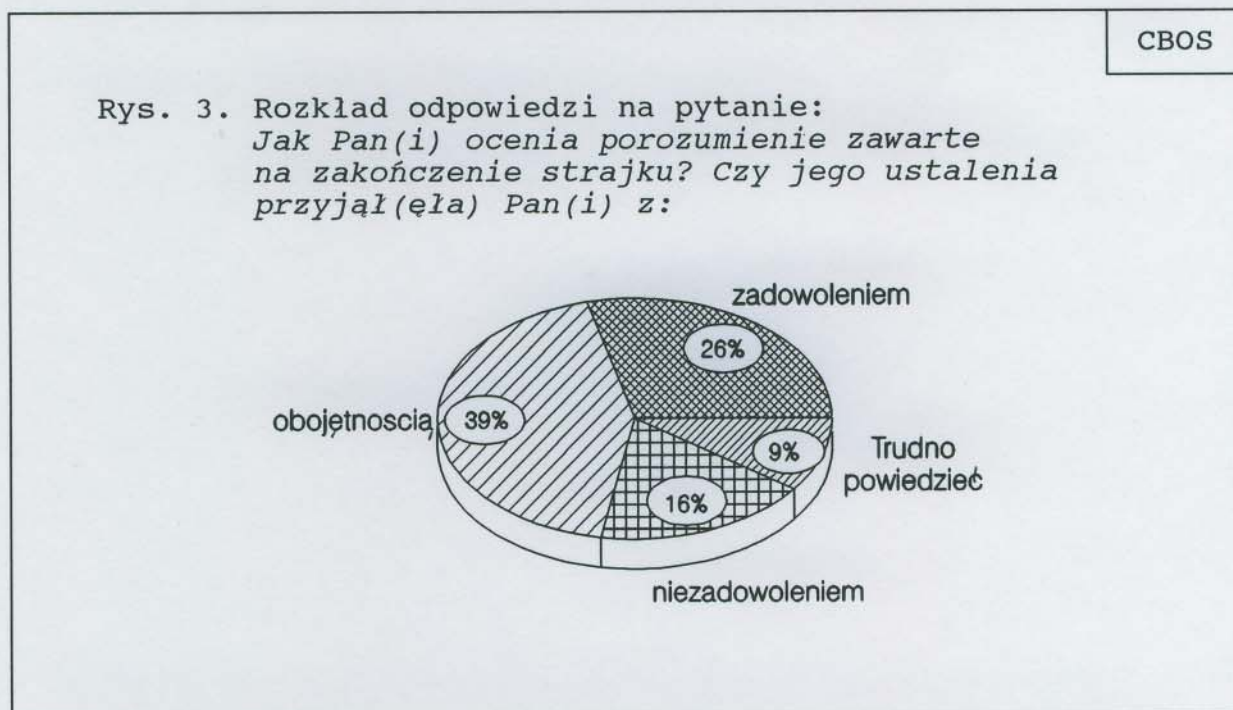
Strony w konflikcie	Kto był najbardziej skłonny dogadać się z drugą stroną konfliktu?	Kto był najmniej skłonny dogadać się z drugą stroną konfliktu?
Strajkujący pracownicy	48	10
Dyrekcja FSM	26	33
NSZZ "Solidarność '80"	20	20
Rząd	12	39
OPZZ	9	5
NSZZ "Solidarność"	7	8
Trudno powiedzieć	30	31

Respondenci mogli wybrać do dwóch odpowiedzi

NSZZ "Solidarność" oraz OPZZ były najrzadziej wymieniane zarówno jako strony skłonne do ustępstw, jak i nieustępliwe. Najwyraźniej oba te związki nie były postrzegane jako zaangażowane w konflikt.

Zakończenie strajku

Zakończenie strajku zostało przyjęte z zadowoleniem przez 2/3 ankietowanych. Jednak porozumienie zawarte przy tej okazji nie jest już tak jednoznacznie pozytywnie odbierane. Najczęściej przyjmowano je z obojętnością (39%). Jedna czwarta respondentów była z niego zadowolona, a o 10% mniej badanych wyraziło niezadowolenie.

Ocena porozumienia kończącego strajk silnie wiąże się z początkowym poparciem dla niego. Znamienne jest tutaj, że najliczniejsza grupa zwolenników strajku (30%) przyjęła porozumienie z niezadowoleniem (tab. 4).

Tabela 4

w procentach

Stosunek do strajku w FSM	Stosunek do porozumienia zawartego na zakończenie strajku			
	zadowolenie	obojętność	niezadowolenie	trudno powiedzieć
Zwolennicy	22	26	30	22
Obojętni	17	60	8	15
Przeciwnicy	39	44	3	13
Trudno powiedzieć	40	37	0	23

Poproszeni o ocenę zakończenia strajku w kategoriach sukcesu lub porażki każdej ze stron, respondenci najczęściej twierdzili, że zakończył się on sukcesem FIAT-a, rządu oraz - nieco rzadziej - dyrekcji fabryki (tab. 5). Porażkę ponieśli natomiast przede wszystkim strajkujący robotnicy, a w dalszej kolejności - cała załoga FSM. Znaczący odsetek badanych (20%) wymienia tu też dyrekcję fabryki. Najwyraźniej jej rolę w konflikcie postrzega się niejednoznacznie. Równie często jest ona uważana za stronę skłoną do ustępstw, jak i stanowczą; stronę, która poniosła porażkę, jak i tę, która odniosła sukces.

Tabela 5

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, można powiedzieć, że strajk zakończył się sukcesem czy też porażką:	Kategorie odpowiedzi			
	sukces	porażka	ani sukces, ani porażka	trudno powiedzieć
strajkujących pracowników	7	43	36	15
dyrekcji FSM	29	20	32	19
całej załogi FSM	9	35	34	22
rządu	36	12	25	26
kocernu FIAT	37	13	22	28

Być może mamy tu do czynienia z postrzeganiem dwoistości roli dyrekcji - z jednej strony była zobowiązana do powstrzymania nadmiernych żądań finansowych załogi, z drugiej zaś - mogła, powołując się na sytuację strajkową, próbować uzyskać od rządu korzystniejsze warunki finansowe dla zakładu. Ten sposób funkcjonowania dyrekcji był często spotykany w gospodarce nakazowo-rozdzielczej i być może wiele osób nadal oczekuje od kierownictwa przedsiębiorstw takiego postępowania. Potwierdzałoby to dość szerokie utrzymywanie się przekonania, że tak naprawdę to od rządu zależało spełnienie postulatów pracowników. Trudno w tej chwili ocenić, czy jest to przejaw myślenia w kategoriach z "minionej epoki" czy też raczej efekt realnej oceny rzeczywistości, w której zmiany własnościowe nie zostały zakończone, a funkcje właściciela dzieli pomiędzy siebie rząd i dyrekcja.

Respondenci odpowiadając na pytanie otwarte: *Co, Pana(i) zdaniem, było największym sukcesem strajkujących*, przeważnie twierdzili, że *nic, nie było sukcesu* (31%). Kolejna pod względem liczebności grupa odpowiadała: *nie wiem, trudno powiedzieć* (27%). Tak więc ponad połowa mieszkańców Tych nie wymieniła żadnego sukcesu strajkujących. Zaledwie 19% ankietowanych wskazywało na podwyżki płac, często podkreślając jednak, że były one niższe od postulowanych. Był to więc, ich zdaniem, sukces połowiczny.

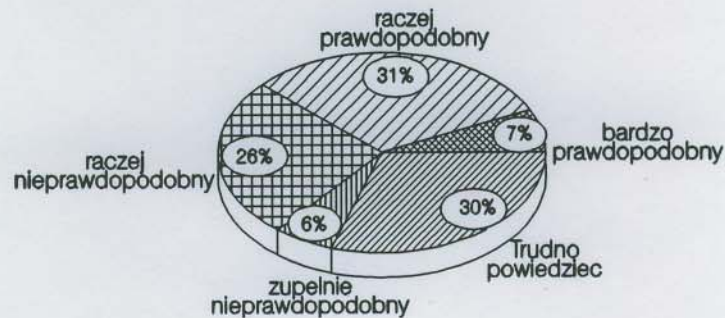
To, że strajk nie jest postrzegany w kategoriach sukcesu, potwierdzają również odpowiedzi na pytanie o największą porażkę strajkujących. Blisko trzy czwarte respondentów twierdzi, że protestujący robotnicy nie osiągnęli tego, co zamierzali, lub wręcz nic nie osiągnęli. Można więc powiedzieć, że mieszkańcy Tych mają poczucie porażki poniesionej przez strajkujących, nie jest jednak ono zbyt silne, skoro jedna trzecia ankietowanych uważa, że strajk nie zakończył się ani sukcesem, ani porażką.

Prognoza sytuacji strajkowej

Zdania na temat możliwości ponownego wybuchu strajku w FSM są podzielone z nieznaczną przewagą osób spodziewających się następnego protestu (rys. 4).

Rys. 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie:
Czy Pana(i) zdaniem, ponowny wybuch
strajku w FSM jest:

Szczególnie często nowego strajku spodziewają się tychowianie zatrudnieni w FSM i członkowie ich rodzin, osoby w jakiś sposób zaangażowane w strajk i znające jego uczestników, respondenci w średnim wieku, z wykształceniem wyższym i zasadniczym zawodowym, robotnicy (zwłaszcza niewykwalfikowani) i pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz osoby uzyskujące niskie dochody³.

Zapytani o prognozę sytuacji strajkowej w całym kraju mieszkańcy Tych wykazali się nieco większym optymizmem niż ogół społeczeństwa w początkach września. Tychowianie rzadziej niż inni oczekują bowiem narastania fali strajków i protestów (tab. 6). Trudno obecnie stwierdzić, czym ta różnica jest spowodowana. Być może wpłynęła na to zmiana sytuacji - w czasie dzielącym oba badania strajk w Tychach został zakończony.

³ Zob. tabele aneksowe.

Tabela 6

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych miesięcy fala strajków, protestów będzie narastała czy też opadała?	Rozkład odpowiedzi w grupach respondentów		
	mieszkańcy Tych	mieszkańcy miast od 100 do 500 tys.	całe społeczeństwo
Będzie się uspokajało - strajki, protesty będą powoli wygasaly	21	21	16
Będzie tak jak teraz - będą pojawiały się protesty i strajki	29	21	23
Będzie narastała fala strajków i protestów	27	36	34
Wybuchnie poważny konflikt społeczny	9	7	11
Trudno powiedzieć	15	15	16

Poczucie porażki, które jest udziałem wielu mieszkańców Tych, nie wpłynęło na poziom akceptacji strajku powszechnego i rozwiązań antydemokratycznych. Przeciwnie - zaledwie 15% ankietowanych byłoby skłonnych zgodzić się na *wprowadzenie rządów silnej ręki i rezygnację z demokracji oraz ogłoszenie strajku powszechnego*⁴. Co więcej - pomimo porażki strajkujących tychowianie nieco częściej niż mieszkańcy całego kraju uważają, że w *obecnej sytuacji tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć*. Wydaje się, że jest to raczej efekt rozgoryczenia obecną sytuacją i niezadowolenia z innych możliwości zabiegania o poprawę bytu niż wiary w skuteczność strajków (tab. 7).

⁴ Wyniki dotyczące tych kwestii omówimy szerzej w osobnym komunikacie.

Tabela 7

w procentach

Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) opinii?	Rozkład odpowiedzi w grupach respondentów		
	mieszkańcy Tych	mieszkańcy miast od 100 do 500 tys.	całe społeczeństwo
W obecnej sytuacji tylko za pomocą strajku można coś osiągnąć	26	22	21
W obecnej sytuacji podejmowanie strajku w gruncie rzeczy nic nie daje	56	61	59
Trudno powiedzieć	18	17	20

Uwarunkowania poparcia dla strajku

Strajk w jego początkowej fazie popierało 45% mieszkańców Tych. Co składało się na to poparcie? Jakie poglądy dotyczące strajku, Tych i sytuacji w kraju odegrały tu istotną rolę? Aby odpowiedzieć na te pytania, zastosowaliśmy analizę regresji. Okazało się, że decydujący wpływ na poparcie strajków miało przekonanie, że są one skuteczne, a spełnienie postulatów robotników nie stanowiłoby zagrożenia dla przedsiębiorstwa. Zwolennicy protestu częściej niż inni byli niezadowoleni z zawartego porozumienia. Bardziej pozytywnie natomiast niż inni oceniali działalność związków zawodowych⁵. Ich zdaniem, działacze związkowi angażujący się w strajk starali się przede wszystkim dobrze reprezentować robotników i nie wykorzystywali konfliktu do

⁵ Kwestia ta będzie szerzej omówiona w osobnym komunikacie.

zalatwienia własnych interesów. Popierający strajk byli oczywiście bardziej zainteresowani jego przebiegiem, a ich opinia o rządzie pogorszyła się w czasie trwania akcji strajkowej.

Można przypuszczać, że zarzewiem nowego konfliktu mogłoby być niezadowolenie z zawartego dotychczas porozumienia. Wyniki analizy regresji zdają się potwierdzać tę tezę. Na niezadowolenie to składają się bowiem: aprobata ogłoszenia strajku powszechnego, dezaprobata poczynań "Solidarności" w trakcie strajku, przekonanie, że spełnienie postulatów nie przyniosłoby szkody FSM, że telewizja przekazywała nieprawdziwy obraz strajku oraz że fala protestów w kraju będzie narastała. Jest to zestaw poglądów mogący prowadzić do podjęcia nowego protestu. Warto jednak zaznaczyć, że niezadowolonych z zawartego porozumienia jest zaledwie 16% mieszkańców Tych. Istnieje więc wprawdzie potencjalne poparcie dla nowego protestu, lecz nie dotyczy ono szerokich rzesz tychowian.

*

*

*

Zwolennicy strajku w tyskiej FSM przeważali początkowo nad przeciwnikami. Jednak w miarę rozwoju wydarzeń ich liczba się zmniejszała. Wpływało na to przekonanie, że żądania strajkujących były wygórowane, strajk nabierał politycznego charakteru i trwał zbyt długo.

Wśród przyczyn strajku równie często wymienia się niezadowolenie ze zbyt niskich zarobków, jak i niezadowolenie z różnic w dochodach pomiędzy włoskimi a polskimi pracownikami FSM. Wydaje się, że punktem zapalnym była obecność w fabryce Włochów zarabiających, według ankietowanych, dziesięciokrotnie więcej niż Polacy.

Strajk zakończył się porażką robotników i niewiele osób dostrzega jakieś korzystne dla nich efekty protestu. Nie można jednak mówić o poczuciu klęski panującym w Tychach. Końcowe porozumienie zostało bowiem przyjęte przede wszystkim z obojętnością, a wyraźnie więcej osób jest z niego zadowolonych niż niezadowolonych.

Znaczący odsetek badanych oczekuje jednak ponownego wybuchu strajku, a niezadowolenie z porozumienia - będące co prawda udziałem niewielu respondentów - może być zarzewiem nowego konfliktu.

ANEKS

Tabela 1. Stosunek do strajku w F S M

(%)

	zwolennik	przeciwnik	obojętny	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	45	25	23	8	399
Płeć					
Mężczyźni	53	21	21	6	198
Kobiety	37	28	25	9	201
Wiek					
do 24 lat	41	20	31	7	54
25-34	51	23	21	5	119
35-44	52	24	15	9	96
45-54	40	26	29	5	58
55-64	36	30	24	10	50
65 lat i więcej	23	36	27	14	22
Wykształcenie					
Podstawowe	43	23	27	7	115
Zasadnicze zawodowe	49	18	22	10	148
Średnie	43	34	17	5	111
Wyższe	36	28	32	4	25
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	46	31	8	13
Poz. pracownicy umysłowi	46	35	15	4	52
Pracownicy fiz.- umysł.	38	34	24	3	29
Robotnicy wykwalifikowani	63	15	13	9	91
Robotnicy niewykwalifik.	59	10	26	5	39
Prywatni przedsiębiorcy	54	31	15	0	13
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	29	28	32	11	85
Uczniowie i studenci	31	31	23	15	13
Bezrobotni	53	16	32	0	19
Gospodynie domowe i inni	34	29	27	10	41
Dochody na jedną osobę					
Do 600 tys. zł	52	16	29	3	58
601-800	58	19	19	4	74
801-1000	47	18	24	11	95
1001-1500	30	35	24	11	92
Powyżej 1500 tys. zł	41	34	19	6	80
Ocena własnych warunków materialnych					
Złe	54	19	22	5	202
Średnie	38	28	27	7	127
Dobre	30	36	17	16	69
Czy zna kogoś, kto brał udział w strajku					
Tak	60	19	16	5	189
Nie	31	30	29	10	210
Czy respondent lub ktoś z najbliższej rodziny pracuje w FSM					
Tak	72	7	17	4	76
Nie	38	29	24	8	304
Kontakt ze strajkiem					
Strajkujący, członkowie ich rodzin, wspierający strajk	80	4	15	2	54
Pozostali	38	29	25	8	330
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry kierunek	35	34	21	11	95
Zły kierunek	52	22	22	4	218
Trudno powiedzieć	37	23	27	13	86

Tabela 2. Postulaty strajkujących pracowników były (%)

	uzasadnio- ne	nieuzasad- nione	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	59	18	22	399
Płeć				
Mężczyźni	64	17	18	197
Kobiety	54	19	26	202
Wiek				
do 24 lat	58	13	28	53
25-34	66	17	18	119
35-44	58	22	20	96
45-54	66	16	19	58
55-64	51	18	31	51
65 lat i więcej	36	32	32	22
Wykształcenie				
Podstawowe	53	17	29	116
Zasadnicze zawodowe	69	14	16	147
Średnie	56	23	22	111
Wyższe	44	28	28	25
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	31	31	13
Poz. pracownicy umysłowi	58	23	19	52
Pracownicy fiz.- umysł.	59	14	28	29
Robotnicy wykwalifikowani	73	13	13	90
Robotnicy niewykwalifik.	62	13	26	39
Prywatni przedsiębiorcy	46	38	15	13
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	51	21	28	86
Uczniowie i studenci	62	15	23	13
Bezrobotni	68	16	16	19
Gospodynie domowe i inni	54	20	27	41
Dochody na jedną osobę				
Do 600 tys. zł	64	12	24	58
601-800	71	12	16	73
801-1000	59	15	26	95
1001-1500	56	23	22	93
Powyżej 1500 tys. zł	50	28	23	80
Ocena własnych warunków materialnych				
Złe	67	14	19	201
Średnie	59	18	23	128
Dobre	41	32	28	69
Czy zna kogoś, kto brał udział w strajku				
Tak	72	15	13	190
Nie	48	21	31	209
Czy respondent lub ktoś z najbliższej rodziny pracuje w FSM				
Tak	79	10	10	77
Nie	54	21	25	303
Kontakt ze strajkiem				
Strajkujący, członkowie ich rodzin, wspierający strajk	85	7	7	54
Pozostali	54	21	25	330
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	54	22	24	95
Zły kierunek	64	17	19	218
Trudno powiedzieć	55	17	28	86

Tabela 3. Stosunek do porozumienia zawartego na zakończenie strajku (%)

	zadowole- nie	obojętność	niezadowo- lenie	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	27	39	16	19	400
Płeć					
Mężczyźni	27	34	21	19	198
Kobiety	26	44	11	18	202
Wiek					
do 24 lat	17	39	13	31	54
25-34	27	45	19	8	119
35-44	25	38	16	22	96
45-54	26	43	17	14	58
55-64	33	27	12	27	51
65 lat i więcej	41	27	14	18	22
Wykształcenie					
Podstawowe	20	38	19	23	116
Zasadnicze zawodowe	27	37	18	18	148
Średnie	32	42	10	15	111
Wyższe	28	40	20	12	25
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	54	31	8	8	13
Poz. pracownicy umysłowi	37	44	10	10	52
Pracownicy fiz.- umysł.	21	41	10	28	29
Robotnicy wykwalifikowani	24	34	25	16	91
Robotnicy niewykwalifik.	15	41	31	13	39
Prywatni przedsiębiorcy	31	38	15	15	13
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	33	34	10	23	86
Uczniowie i studenci	15	31	8	46	13
Bezrobotni	11	42	21	26	19
Gospodynie domowe i inni	22	54	10	15	41
Dochody na jedną osobę					
Do 600 tys. zł	24	29	22	24	58
601-800	16	45	24	15	74
801-1000	19	45	15	21	95
1001-1500	29	41	10	20	93
Powyżej 1500 tys. zł	44	31	13	13	80
Ocena własnych warunków materialnych					
Złe	20	35	23	21	202
Średnie	29	45	9	18	128
Dobre	41	39	9	12	69
Czy zna kogoś, kto brał udział w strajku					
Tak	27	32	24	17	190
Nie	26	46	9	20	210
Czy respondent lub ktoś z najbliższej rodziny pracuje w FSM					
Tak	26	30	31	13	77
Nie	27	41	12	20	304
Kontakt ze strajkiem					
Strajkujący, członkowie ich rodzin, wspierający strajk	24	17	44	15	54
Pozostali	27	42	11	19	331
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry kierunek	33	38	12	18	95
Zły kierunek	24	39	20	17	219
Trudno powiedzieć	27	41	10	22	86

Tabela 4. Kto miał więcej racji? 1 - Strajkujący
2 - Pracownicy domagający się zakończenia strajku (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	30	35	35	400
Płeć				
Meżczyźni	35	32	33	198
Kobiety	26	39	36	202
Wiek				
do 24 lat	31	20	48	54
25-34	37	31	32	119
35-44	29	44	27	96
45-54	29	33	38	58
55-64	22	45	33	51
65 lat i więcej	18	41	41	22
Wykształcenie				
Podstawowe	31	34	34	116
Zasadnicze zawodowe	38	29	33	148
Średnie	21	44	35	111
Wyższe	24	36	40	25
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	8	54	38	13
Poz. pracownicy umysłowi	27	52	21	52
Pracownicy fiz.- umysł.	28	31	41	29
Robotnicy wykwalifikowani	45	21	34	91
Robotnicy niewykwalifik.	46	36	18	39
Prywatni przedsiębiorcy	15	54	31	13
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	23	38	38	86
Uczniowie i studenci	8	23	69	13
Bezrobotni	53	11	37	19
Gospodynie domowe i inni	12	46	41	41
Dochody na jedną osobę				
Do 600 tys. zł	41	17	41	58
601-800	42	24	34	74
801-1000	34	34	33	95
1001-1500	18	48	33	93
Powyżej 1500 tys. zł	21	45	34	80
Ocena własnych warunków materialnych				
Złe	37	25	38	202
Średnie	27	42	31	128
Dobre	19	52	29	69
Czy zna kogoś, kto brał udział w strajku				
Tak	45	28	27	190
Nie	17	42	41	210
Czy respondent lub ktoś z najbliższej rodziny pracuje w FSM				
Tak	53	17	30	77
Nie	24	40	36	304
Kontakt ze strajkiem				
Strajkujący, członkowie ich rodzin, wspierający strajk	63	15	22	54
Pozostali	25	40	36	331
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	27	48	24	95
Zły kierunek	35	27	38	219
Trudno powiedzieć	22	41	37	86

Tabela 5. Ponowny wybuch strajku w FSM jest: (%)

	prawdopodobny	nieprawdopodobny	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	38	33	30	400
Płeć				
Mężczyźni	42	33	24	198
Kobiety	33	32	35	202
Wiek				
do 24 lat	28	33	39	54
25-34	40	36	24	119
35-44	44	34	22	96
45-54	45	31	24	58
55-64	29	25	45	51
65 lat i więcej	23	23	55	22
Wykształcenie				
Podstawowe	36	22	41	116
Zasadnicze zawodowe	45	30	24	148
Średnie	27	47	26	111
Wyższe	48	28	24	25
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	38	23	13
Poz. pracownicy umysłowi	42	29	29	52
Pracownicy fiz.- umysł.	28	34	38	29
Robotnicy wykwalifikowani	43	37	20	91
Robotnicy niewykwalifik.	49	31	21	39
Prywatni przedsiębiorcy	54	31	15	13
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	31	24	44	86
Uczniowie i studenci	23	23	54	13
Bezrobotni	37	47	16	19
Gospodynie domowe i inni	34	32	34	41
Dochody na jedną osobę				
Do 600 tys. zł	40	24	36	58
601-800	49	28	23	74
801-1000	33	36	32	95
1001-1500	30	35	34	93
Powyżej 1500 tys. zł	41	35	24	80
Ocena własnych warunków materialnych				
Złe	43	32	25	202
Średnie	34	36	30	128
Dobre	32	28	41	69
Czy zna kogoś, kto brał udział w strajku				
Tak	54	28	18	190
Nie	23	36	40	210
Czy respondent lub ktoś z najbliższej rodziny pracuje w FSM				
Tak	60	26	14	77
Nie	32	35	33	304
Kontakt ze strajkiem				
Strajkujący, członkowie ich rodzin, wspierający strajk	57	26	17	54
Pozostali	34	34	31	331
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	37	39	24	95
Zły kierunek	44	29	27	219
Trudno powiedzieć	23	35	42	86